

Eindrapport verzekeringen

Zoals je eerder al kon lezen in ons tijdschrift, heeft het Vlaams Steunpunt Vrijwilligerswerk vzw in opdracht van de Vlaamse Minister voor Welzijn, Gezondheid en Gezin, Mevrouw Vervotte en Vlaams Minister voor Cultuur, Jeugd, Sport en Brussel, Anciaux een studieopdracht uitgevoerd omtrent verzekeringen en vrijwilligerswerk. We presenteren hier de aanbevelingen die in het eindrapport gemaakt werden.

6. Fase 6 Algemene conclusies en aanbevelingen

6.1. Enkele samenvattende vaststellingen

De verzekeringsthematiek is er niet eenvoudiger op geworden, o.a. door het opleggen van een wettelijke verplichting voor de BA-verzekering voor de vrijwilligersorganisaties.

Heel wat vrijwilligersorganisaties worden immers geconfronteerd met een nieuwe situatie waarvan het moeilijk is de volledige draagwijdte en consequenties in te schatten; ze dienen zich ondertussen ook te conformeren aan decretale regelingen, die in sommige gevallen verder reiken dan wat de wet betreffende de rechten van de vrijwilliger hen oplegt. De vraag naar informatie is daarom bijzonder groot.

We zijn echter niet tegen een verzekeringsplicht in het vrijwilligerswerk.

Vanzelfsprekend mengen de verzekeringsmaatschappijen zich in het debat: zij moeten straks een product aanbieden, conform aan de wet.

De wet is niet steeds duidelijk of consequent. Het is beslist een goede zaak dat vrijwilligers behoorlijk beschermd worden. Het is echter ook van belang om de interpretatieruimte en -moeilijkheden tot een strikt minimum te beperken, want die zorgen voor de nodige verwarring, mogelijk zelfs begin van paniek. Vrijwilligersorganisaties moeten immers ook de nodige zekerheid krijgen en het werken met vrijwilligers moet gewoon mogelijk; zelfs aangenaam blijven.

Met de wijzigingen die de wetgever inbracht op 27/12/2005 (via de Wet houdende diverse bepalingen; in de volksmond 'de programmawet'), is de juridische zekerheid er helaas niet op verbeterd. Een strikte interpretatie van de gewijzigde artikels 5 en 6, doet sommigen vrezen dat de vrijwilliger –om wie het uiteindelijk te doen was– toch weer wat bescherming verliest: de vrijwilliger kan aansprakelijk gesteld worden voor schade die hij/zij door eigen fout of daad veroorzaakt aan anderen.

Aanvankelijk (wet 3 juli 2005) was het overduidelijk de bedoeling –ook zo geformuleerd in de tekst zelf– om de aansprakelijkheidsregeling m.b.t. vrijwilligerswerk zoveel mogelijk parallel te laten lopen met de aansprakelijkheidsregeling m.b.t. de relatie werknemer-werkgever. Dit leek ons logisch en billijk: de aansprakelijkheid (van vrijwilligers) in de non profit sector kan toch niet zwaarder of moeilijker liggen dan de aansprakelijkheid (van werknemers) in de profit sector?

Met de wetswijziging (27/12/2005) kunnen de aansprakelijkheidslasten weer op de schouders van de vrijwilliger terechtkomen. Bij een schadegeval dreigt die immers eerst aansprakelijk gesteld te worden (hij wordt dus eerst aangesproken) en moet hij/zij er voor zorgen dat de organisatie de burgerrechtelijke aansprakelijkheid overneemt. Dat is geen gezonde situatie: ze gaat trouwens in tegen wat de wetgever bedoelde en zelf interpreteerde (toelichting bij de wijziging doorgevoerd op 27/12/2005).

Voor de verzekeringsmaatschappijen lijkt die verwarring een reden te zijn om toch weer de familiale polis van de vrijwilligers op de voorgrond te schuiven. Een aantal verzekeringsmaatschappijen (of beter bepaalde belangenverdedigers vanuit de verzekeringssector) hadden er immers al moeite mee een (nieuwe) verzekeringsplicht te accepteren. Dat de verzekeringssector nog niet klaar was om de nieuwe verzekeringsplicht te volgen, is zonder meer overdreven.

Deze sector wist immers al lang dat er een wet betreffende de rechten van de vrijwilliger in de pijplijn zat. Heel wat verzekeringsmaatschappijen bieden trouwens nu al heel langer (vrij behoorlijke) BA-polissen voor vrijwilligersorganisaties aan. Bepaalde decreten gaan trouwens verder in de 'te verzekeren bedragen', dan bvb. het decreet op de erkende vrijwilligersorganisaties in het Welzijns- en

Gezondheidssector; of trekken de verzekeringsplicht door op de terreinen rechtsbijstand en lichamelijke ongevallen.

Alleszins kan in de huidige situatie de familiale polis (van de vrijwilligers persoonlijk) nog altijd interfereren.

Met de wijziging aan de wet betreffende de rechten van de vrijwilliger lijkt de 'immunitet' van de vrijwilliger (d.w.z. het feit dat in de originele wettekst de vrijwilliger per definitie niet aangesproken kon worden) opgeheven te zijn. Dat heeft tot gevolg dat de familiale polis weer een belangrijkere rol gaat vervullen. Vroeger was de familiale polis enkel een vangnet; thans kan het weer de 'eerst in te roepen' polis worden. Vanzelfsprekend is dit een negatieve evolutie.

Bovenstaande schets geeft aan dat de verzekeringsthematiek complex is. Er zijn verschillende actoren bij betrokken: organisaties, vrijwilligers, verzekeringsmaatschappijen, overheid, maar ook de publieke opinie.

6.2. Aanbevelingen aan de Vlaamse overheid

Omdat verzekeringsthematiek bij voorkeur een gedeelde zorg is, richten we ons hoofdzakelijk tot de Vlaamse overheid, maar formuleren we ook aanbevelingen aan andere betrokken partijen.

Dat de Vlaamse overheid een rol kan opnemen inzake de geschetste thematiek, daarover bestaat geen twijfel. We situeren op beknopte wijze een aantal mogelijkheden en hun consequenties.

6.2.1. Aanbevelingen op het vlak van informatie

Dit eindrapport toont duidelijk aan dat de behoefte aan informatie erg groot is. We bieden de Vlaamse overheid volgende suggesties aan:

- Het organiseren van **een informatie en sensibiliseringscampagne**
 - ❑ Ten behoeve van organisaties: attenderen op de verzekeringsplicht, ook voor kleine en spontane initiatieven; informeren en verwijzen naar de Vlaamse Infolijn, de steunpunten vrijwilligerswerk (Vlaams, provinciale en Brussels).
 - ❑ Ten behoeve van vrijwilligers: informeren en doorverwijzen naar de Vlaamse Infolijn, de steunpunten vrijwilligerswerk (Vlaams, provinciale en Brussels)
 - ❑ Via o.m. een mediacampagne (groot bereik, zoals radio of TV) en de verschillende mediakanalen die de overheid zelf ter beschikking heeft (websites, tijdschriften)
 - ❑ Bij voorkeur in samenspraak met het werkveld (steunpunten vrijwilligerswerk, koepels en sectoren, incl. de lokale besturen)
- Het stimuleren en/of ontwikkelen van een **centraal punt** waar organisaties en vrijwilligers terecht kunnen met al hun vragen omtrent verzekeringen. Voor een goed functioneren zijn hiervoor voldoende investeringen vereist, om de kwaliteit en de permanentie te waarborgen.
 - ❑ Het kan gaan om een centraal infopunt dat ingebed wordt in bestaande ondersteuningsstructuren voor het vrijwilligerswerk.
 - ❑ Het wordt bij voorkeur ondersteund door een webproject (vb. www.vrijwilligersverzekeringen.be) met volgende secties:
 - Veelgestelde Vragen over Verzekeringen
 - Checklist 'controle' organisatiepolis
 - Voorgeprogrammeerde instructie om de verzekeringsbehoefte van de eigen organisatie te analyseren
 - Informatie over 'de betere verzekeraars'
 - Infoforum m.b.t. verzekeringskwesties
- Een databank om op te zoeken of er voor de betreffende sector/activiteit/organisatie een verzekeringsplicht bestaat en wat daarvan de inhoud is (bundeling sectoroverschrijdende informatie)
- De uitgave van een **eenvoudige en heldere tekst**
 - ❑ Eerst opstellen van een *folder* 'wegwijs verzekeringen', mee te verspreiden via het maatschappelijk middenveld en de steunpunten vrijwilligerswerk
 - ❑ Uitwerken van een brochure waarin de begrippen burgerrechtelijke aansprakelijkheid en de wettelijke bepalingen inzake verzekeringen aanschouwelijk worden uitgelegd

- Informeren over de noodzaak aan een kwalitatief vrijwilligersbeleid, waarin de verzekeringsmaterie integrerend bestanddeel van uit maakt; en met aandacht voor geregelde actualisering van de informatie.

6.2.2. Aanbevelingen op het vlak van concrete ondersteuningsmaatregelen

- Aanbieden van een **collectieve verzekeringspolis** voor alle organisaties. De aantrekkingskracht ligt in het feit dat dit de kostprijs per organisatie kan drukken.

Cruciaal is dat een eventueel aanbod vanuit de Vlaamse overheid een goed antwoord moet kunnen bieden op de reële verzekeringsbehoefte van de organisaties die er beroep op willen doen. Dat zou niet enkel een verzekering BA inhouden, maar ook zeker een goede regeling voor de Lichamelijke Ongevallen..

Om het hele werkveld te bedienen zou dergelijke collectieve polis daarenboven ook de jaaractiviteiten moeten bestrijken, en niet enkel de occasionele activiteiten (waarmee we geenszins een negatief oordeel vellen over de overheden die wel een beperkte collectieve polis aanbieden).

Collectieve polissen kunnen wel degelijk nut hebben, op voorwaarde dat ze geenszins het risico inhouden op schijnverzekeringen

De idee om een collectieve polis op Vlaams niveau te sluiten lijkt moeilijk haalbaar.

- De Vlaamse Overheid kan echter **stimuleringsmaatregelen** nemen om de provinciale en lokale besturen te ondersteunen dergelijk initiatief uit te werken.
 - Injectie van een te bepalen bedrag –met concrete voorwaarden betreffende duurzaamheid- voor die lokale besturen die collectieve verzekeringen aan zullen bieden.
 - Vrij eenvoudig te beheersen en te controleren, op basis van bepaalde criteria en resultaatsverbintenissen.
 - In geval van niet participatie van de stad of gemeente kan een complementaire rol toebedeeld worden aan de provinciebesturen.
- Uitwerken van een **aangepaste regelgeving**, door de voortzetting van de bestaande praktijk en door detectie van werkterreinen die thans nog ontsnappen aan de verzekeringsplicht. Daarenboven dringt zich de **‘coördinatie van de regelgeving’** op Vlaams niveau op, om verschillen in beschermingsniveaus tussen vrijwilligers weg te werken. Cruciaal daarbij is een flankerend beleid uit te werken waardoor ook initiatieven kunnen bereikt worden die thans door de mazen van het net glippen.
 - Dat kan b.v. via een aangepast beleid worden waarbij vrijwilligersorganisaties beloond worden bij de implementatie van een degelijk vrijwilligersbeleid (inclusief sluiten van degelijke verzekeringen voor de vrijwilligers). Dit kan gerealiseerd worden door een **herschikking van de middelen**.
- Aanpassing van het **subsidiebeleid** is een andere mogelijkheid. Een evaluatie van de thans toegekende subsidiebedragen voor het vrijwilligerswerk dringt zich op.
 - De subsidiëring kan gezien worden als financiële tussenkomst voor de betaling van verzekeringspolissen, maar kan verder reiken: opzetten van kwalitatief vrijwilligersbeleid met aandacht voor preventie van ongevallen, vorming en opleiding, aankoop veiligheidsmateriaal,....
- Oprichten van een soort **verzekeringsfonds** voor het vrijwilligerswerk (tussenkomst bij nader te preciseren gevallen).
 - Lijkt sympathiek idee: de Vlaamse overheid toont ‘bekommernis’ om het vrijwilligerswerk en uit haar erkenning en waardering.
 - Niet evident om op te zetten. Alvorens een ontwikkeling overwogen wordt, adviseren we bestaande ‘algemene fondsen’ op effectiviteit te beoordelen.
 - Tussenkomsten vereisen *grondig onderzoek*: welke middelen en deskundigen, met welke kosten, kunnen hiervoor ingezet worden?
 - Wie zal dergelijk fonds *financieren*? Moet de Vlaamse overheid dit uit eigen middelen financieren? Hoeveel middelen?

6.2.3. Aanbevelingen op het vlak van het meehelpen formuleren van oplossingen

- De Vlaamse overheid doet er goed aan om de **nodige overlegstructuren** in het leven te roepen, of zichzelf tot overleg uit te nodigen, opdat er samspraak ontstaat tussen de verschillende bestuursniveaus (Federaal, Vlaams, provinciaal en lokaal, en zelfs eventueel Europees), met de gesprekspartners uit het werkveld (steunpunten vrijwilligerswerk, VVSG, maatschappelijk middenveld Hoge Raad voor Vrijwilligers) en bij voorkeur in de aanwezigheid van ‘vrijwilligersvriendelijke’ deskundigen, voor de realisatie van een optimale bescherming voor vrijwilligers en het beperken van regulerende overlast voor organisaties na te streven.
- De Vlaamse overheid dient de **minima** die zij belangrijk acht (en die door het werkveld gevraagd worden) te stipuleren en te communiceren aan de Federale Minister bevoegd voor deze materie, ten einde een vrijwilligersvriendelijke invulling van de aansprakelijkheidsregeling en de verzekeringsplicht te bekomen.
- De Vlaamse overheid kan contacten leggen met de verzekeringssector zelf, om hen aan te zetten ‘vrijwilligerseigen’ **verzekeringspolissen** aan te bieden, die:
 - Degelijk zijn op het vlak van inhoud: elke organisatie krijgt garantie over de kwaliteit van de minimumstandaard, met respect voor het non discriminatieprincipe.
 - Betaalbaar zijn, ook voor kleinere structuren.
- De Vlaamse overheid kan de verzekeringsmaatschappijen wijzen op hun sociale verantwoordelijkheid door vrijwilligerspolissen aan een **aanvaardbaar tarief** aan te bieden.

6.2.4. Aanbevelingen op het vlak van het opbouwen van deskundigheid

Het voorliggende eindrapport focust hoofdzakelijk op het aspect Burgerrechtelijke Aansprakelijkheid. Het is een belangrijk aspect van verzekeringen maar niet het enige.

- De Vlaamse overheid heeft er alle belang bij deze **onderzoeksopdracht** te **continueren**.
 - Dit laat toe een diepgaandere analyse uit te voeren (concrete praktijkvoorbeelden, verderzetting bespreking verzekeringsmaatschappijen).
 - Een verderzetting laat toe de informatie te actualiseren en de ontwikkelingen van de regelgeving nauwgezet op te volgen.
 - Het geeft de mogelijkheid om op regelmatige tijdstippen **praktijkgericht onderzoek** te laten uitvoeren m.b.t. verzekeringen in het werkveld.
 - Onderzoek naar de situatie van de feitelijke verenigingen.
 - Onderzoek naar polissen Lichamelijke Ongevallen en Rechtsbijstand.
 - Degelijke analyse en vergelijking van de BA-polissen privé-leven en hun relatie tot vrijwillige activiteiten.
 - Na te gaan of andere landen van de Europese Unie informatie, ervaringen en/of goede praktijken hebben m.b.t. vrijwilligersverzekeringen.
- Het is nuttig dat de Vlaamse overheid haar kennis op het vlak van vrijwilligersverzekeringen **verspreidt**.
- Tenslotte dringen we er bij de Vlaamse overheid op aan om voldoende te investeren in de **steunpunten vrijwilligerswerk**, ten einde verder expertise te ontwikkelen.